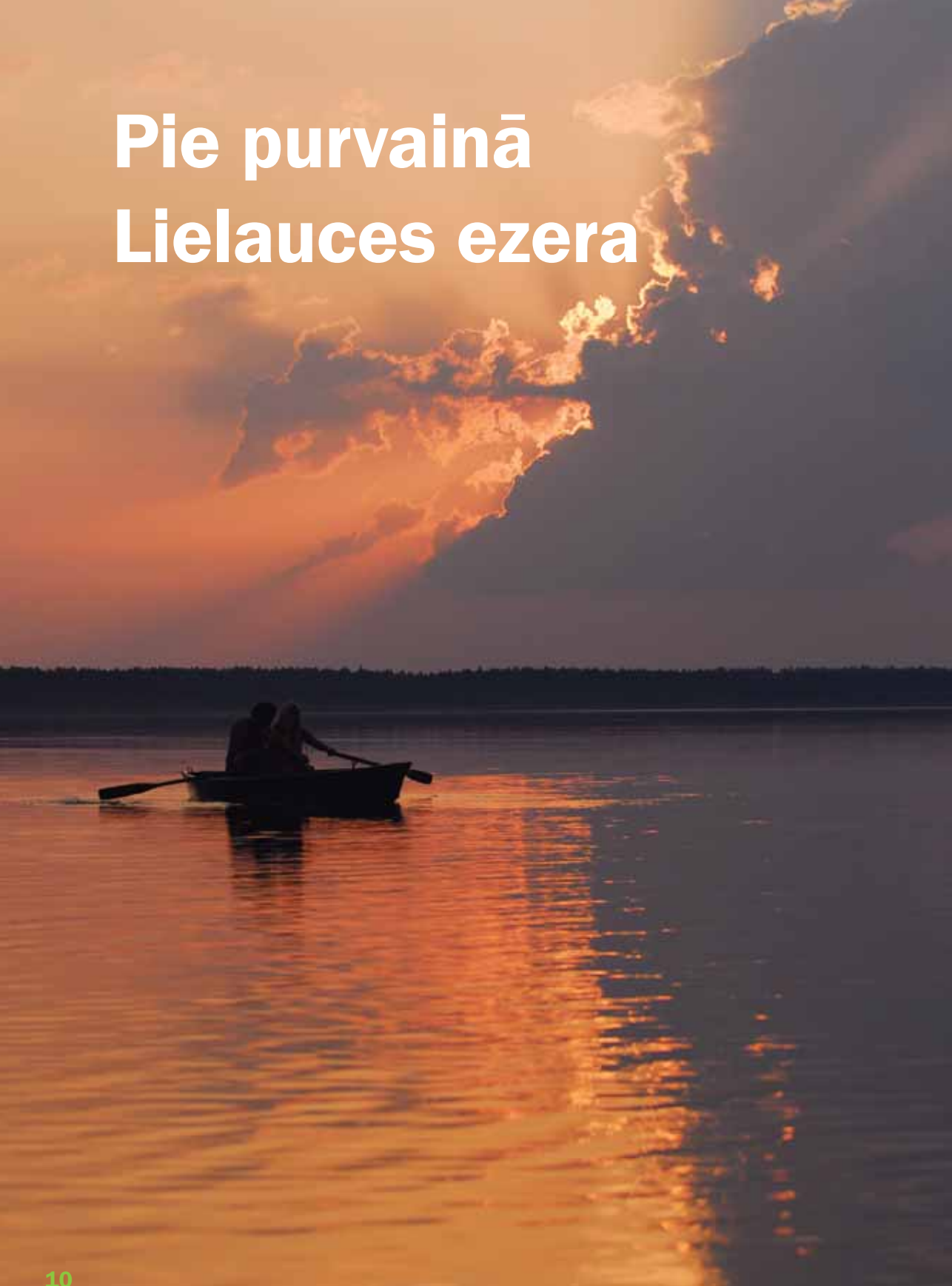

Pie purvainā Lielauces ezera

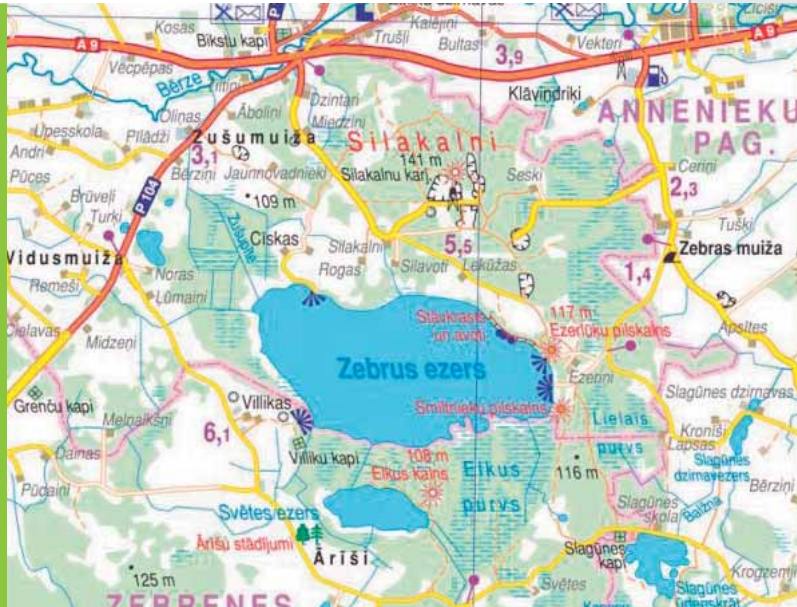

Atrašanās vieta

Lielaucis ezers atrodas Dobeles rajonā, Lielaucis administratīvajā teritorijā, Lielaucis pagastā, dabas liegumā „Vīķu purvs”.

Platība – 372 ha;
garums – 3 km;
platums – 2,2 km;
vidējais dziļums – 1,5 m;
lielākais dziļums – 3,5 m.

Pastāvīgie iemītnieki:

ūdenī: asaris, līdaka, līnis, rauda, rudulis, plicis, vēdzele, plaudis, karūsa, ālants, sapals, ķīsis, zutis u. c., kopā 16 zivju sugu, un vēzis;

gaisā: migrējošā sējas zoss, ziemeļu gulbis, cekuldūkurs u. c., vismaz 24 Latvijas vai ES līmenī nozīmīgas putnu sugas;

krastā: lielā dzērvene, Lēzeļa lipare, dzeltenā akmeņlauzīte, melnalkšņu staigņāji.

Lielaucis ezers, ērti ieritinājies Vīķu purva ielokā, mierīgi snauz un auklē savus dārgumus. Un to viņam netrūkst. Tikai nezinātājam Lielaucis ezers liekas nepieejams, jo no nējaušiem apmeklētājiem to sargā Vīķu purvs. Ezeram aizaugot, ap to izveidojusies plaša, dienvidaustromos pat 1,2 km plata purvu un slīkšņu josla. Ezeram ūdeņus atnes Dūņupe, bet aiznes Auce.

Dūņainajam Lielaucis ezeram nav pludmales, cilvēki pie ūdens un AS „Latvijas valsts meži” laivu bāzes cauri neparastajai, līganajai, aizaugošo krastu zonai var nokļūt no Lielaucis pils puses pa laipām. Jā, garāmskrējējam te nav ko darīt, taču dabas vērotājam šis ir kā paradīzes stūrītis. Iedomājieties – dzērvenes vien te aug gandrīz 40 ha lielā platībā, tiesa, jau kopš 1987. gada te ir dzērvenāju lieguma zona. Vīķu purvs ar īpaši aizsargājamiem augiem ir izcils Zemgales un visas Latvijas mērogā, bet putnu vērotājiem iespējams salīdzinoši nelielā platībā saskaitīt 21 Latvijas īpaši aizsargājamo putnu sugu. Tas ir ļoti augsts putnu sugu daudzveidības rādītājs.

Teika par klunkšķi

Teika vēsta, ka Lielauces ezerā dzīvo arī kāds dīvains dzīvnieks. Viņš klunkšķina – un tāpēc iesaukts par klunkšķi. Šo klunkšķēšanu varot dzirdēt trīs verstis tālumā. Cik reižu viņš pavasarī klunkšķējis, tik rubļu tajā gadā maksās rudzi. Daži viņu tēlo līdzīgu stārķim, citi atkal līdzīgu mazam putnelim ar lielu knābi. Stāsta, ka klunkšķi ezerā esot iemetis pats nelabais. Rudenī klunkšķis pārvērsoties par lepnu kungu un braucot uz Rīgu skatīties, cik liela tā jau izbūvēta. Kad Rīga būšot pabeigta, viņš pāriešot dzīvot uz Rīgu. Tad arī Lielauces ezers būšot ciet; pats nelabais to ciet aizraušot. Jo Rīga plešoties plašumā, jo Lielauces ezers saraužoties. Tagad Lielauces ezers esot jau krietni mazāks, nekā bijis pirms kara.

Pasakains skats uz Lielauces ezeru paveras no pils terases. Teika vēsta, ka ezers pie sava vārda tā arī nav ticis, jo to varējis dabūt, ja pieceltos kājās, taču purvs vilcis atpakaļ. Tā nu ezers mierīgi guļ tur lejā un noraugās uz Lielauces pils pārvērtībām, kas balta un skaista paceļas ezera krastā. Sākotnēji muiža piederējusi hercogam Jēkabam, bet tā sen nodegusi. Pils celta 19. gadsimta sākumā, pēc degšanas atjaunota 20. gadsimtā. Jaukas apstākļu sakrītības dēļ jau kopš 1922. gada te saimnieko arī mežinieki, praktizējas jaunie mežsaimnieki.

Kopš 2000. gada, kad ezeru sāka apsaimniekot LVM, sakopts ezera krasts, izveidota atpūtas vieta un laivu bāze ar 20 laivām, uzbūvēts putnu vērošanas tornis, noorganizēta licencēta makšķerēšana un vēžošana, katru gadu ezerā tiek ielaisti vismaz 150 tūkstoši zivju mazuļu.

Lielauces ezeru iecienījuši asaru makšķernieki, 800 gramu smagi asari te nav retums, bet gadoties arī kilogramu smagi makani.

Tepat ap ezeru

Labi gan, ka klunkšķis vēl nav pārcēlies uz Rīgu, un Lielauces ezers ir savā vietā.

Ja ceļš atvedis šajā pusē, jāizstaigā muižas parks, kurā aug grāfa Mēdema laikā stādīti vismaz 60 neparasti koki un krūmi. Noteikti jāaiziet līdz Ķeveles (arī Zviedru vai Karaļavotiem), kas atrodas vairākus kilometrus no pils. Tradīcija prasa padzerties no visiem deviņiem avotiem, kas iztek no Kambaru kalna pašas augšas un ietek gravā. Katrs avots ārstē savu kaiti, vismaz zviedru karali Kārli XII avotu ūdens esot izdziedinājis. Nepacietīgākie var veldzēties no akmeņiem izliktā baseinā, kur saplūst septiņi avoti.

Netālu atrodas vēsturiskie Dobes (Incēnu) kalni, kas rakstos pieminēti jau 1272. gadā. Pilskalnu pētnieks Ernests Brastiņš uzskatīja, ka te senos laikos atradusies slavenā Sidrabenes pils. Bet mūsdienās iespaidīgās kalna nogāzes ir kā nosētas ar smaržīgām meža zemenēm.

No jaunāko laiku vēstures Lielaucē pie pēdējā karā sagrautās baznīcas drupām skatāms 1934. gadā atklātais pelēka granīta piemineklis, kas veltīts pulkveža Oskara Kalpaka bataljona pirmajai kaujai 1919. gada janvārī.

Licencēta vēžošana

Tad jau arī vakars ir klāt, laiks gatavoties vēžošanai. Lielauces ezers ir viens no retajiem, kuros atļauta licencēta vēžošana. Vēžus ņem ar krītiņiem. Ezera noteikumi vēžu veselības dēļ liek krītiņus iznomāt laivu bāzē, jo ezerā nedrīkst izmantot krītiņus, kas bijuši kādā citā ezerā – tā var izplatīt bīstamo vēžu mēri. Ēsma krītiņiem gan katram jāgādā pašam, noder tepat ezerā ņerta zivs vai arī līdzi paņemts gaļas vai vistas gabaliņš.

Vēžošana atļauta no 1. jūlija līdz 30. septembrim, izņemot mātītes ar redzamiem ikriem – tās jālaiž atpakaļ ezerā nārstot. Un ne vairāk par 50 vēžiem!

Krastā atpūtas bāzē viss sagatavots vēlām vakariņām: ugunsкура vieta, katli zivju zupas un vēžu vārīšanai, vieta gaļas cepšanai. Ja nu tomēr kaut kas nav skaidrs par laivām, licencēm, zivīm, vēžiem vai ko citu, ezera uzraugs Guntis Zutis visu izrādīs un paskaidros.

Mūsējie – platspīļu vēži

Vēži pieder pie ļoti plašās un daudzveidīgās vēžveidīgo klases, kurā ietilpst arī krabji, omāri, garneles. Latvijā gan sastopamas tikai trīs saldūdens vēžu sugas: platspīļu, šaurspīļu un signālvēzis jeb Amerikas vēzis. Tomēr tikai platspīļu vēzis ir vietējais, šaurspīļu un signālvēzis ir svešinieki, agresīvi ienācēji, kuri ar savu vairošanos, ātro pielāgojoties vides pārmaiņām, apspiež platspīļu vēžus. Savukārt delikatešu īpašības tieši platspīļu vēžim ir izteiktākas. Un ne jau tikai tādēļ, ka tajos daudz proteīna, maz kaloriju un piesātināto taukskābju. Tie lieliski garšo.

Vēzis ir nakts dzīvnieks, kurš apdzīvo ūdenstilpes gultni un izmanto krasta slēptuves. Viņa prasības pret ūdens kvalitāti ir visai augstas: ūdens nedrīkst būt pārāk skābs, tam jābūt bagātam ar kalciju, magniju, skābekli. Varbūt tādēļ vēži ir sastopami tikai pusē Latvijas ūdenstilpju.

Vēžim jau tā ir daudz dabīgo ienaidnieku (stārķis, zivju gārnis, ūdrs, ūdele, līdaka, asaris, karpa), tas ir ļoti jutīgs pret ķīmikālijām un ieņēmīgs pret infekcijām, tādēļ vismaz cilvēkiem jābūt saprotošiem un jāievēro visi vēžošanas noteikumi. Galvenais – Latvijā atļauta tikai licencēta vēžošana un vienīgi licencētos vēžezeros. Nedusmojieties, ka nedrīkst lietot savus krītiņus, tie var būt inficēti, nebrīnieties, ja kādā ezerā noteikumi ir atšķirīgi (stingrāki), tās ir apsaimniekotāju tiesības un pat pienākums, lai īstenotu vēžu aizsardzību un populācijas pavairošanu.

Dīvaini izklausās, bet no lielajiem, nobriedušajiem vēžiem proporcionāli var iegūt mazāk gaļas nekā no pusaudžiem, jo jaunākajiem īpatņiem ir izteiktāka astes daļa, kurā ir visvairāk gaļas.

Savas čaulas dēļ vēži ir visai trausls produkts, tādēļ ar tiem jāapietas ļoti uzmanīgi.

Pirms dzīvu vēžu vārīšanas būtu ieteicams tos kādu brīdi paturēt ledusskapī vai saldētavā. Un vēl noteikti jāparūpējas par pamatīgiem dīļu krājumiem.

Lai iegūtu vienu kilogramu iztīrītu vēžu astīšu, nepieciešami vismaz septiņi kilogrami vēžu.

